

Jaarverslag 2019

Stichting Voedselbosbouw Nederland

Datum: 13 juli 2020

Versie: 1.5

Versiebeheer

Versie	Datum	Wijzigingen	Voorgedragen aan	Vastgesteld
1.0	28-05-2020	VBNL Jaarverslag en jaarrekening 2019 versie 1.0 (concept)		
1.5	04-07-2020	Jaarrekening en -verslag gecontroleerd (definitief)	Bestuur	

Referentie

Naam: stichting Voedselbosbouw Nederland (VBNL)

Opdrachtgever: Bestuur en Raad van Toezicht stichting Voedselbosbouw Nederland

Voorzitter: Wouter van Eck

Penningmeester: Bart Lensink

Datum: 13-07-2020

Versie: 1.5

Naam document: VBNL Jaarverslag en jaarrekening 2019 versie 1.5 (04-07-2020).docx

Inhoudsopgave

1	Algemene gegevens	4
2	Verslag van het bestuur	5
2.1	Overzicht activiteiten en belangrijkste resultaten in 2019.....	5
2.2	Ontluikende voedselbosbouw in 2019.....	6
2.3	Voedselbossen in de Flevopolder: Eemvallei Zuid en Zeewolde	7
2.4	Voedselbos Schijndel	8
2.5	Voedselbos Houtrakpolder	8
2.6	Start programma Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw	9
2.7	Pilots Bos & Klimaat: voedselbossen in Erichem, Helvoirt en Baexem	9
2.8	School voor Voedselbosbouw Overijssel.....	10
2.9	Wetenschappelijke bodemvorming onder de Voedselbosbouw	11
2.10	Fondsenwerving.....	11
2.11	Green Deal Voedselbossen.....	11
2.12	Bestuurlijke voornemens en besluiten na balansdatum	12
2.13	Vooruitzichten 2020	12
3	Jaarrekening	14
3.1	Balans per 31-12-2019	14
3.2	Staat van baten en lasten boekjaar 2019.....	15
3.3	Kasstroomoverzicht	15
4	Algemene toelichting.....	16
4.1	Doel.....	16
4.2	Schattingen	16
4.3	Algemene grondslagen	16
4.4	Toelichting op de balans.....	17
4.5	Toelichting op de staat van baten en lasten	19
4.6	Bestemming exploitatiesaldo	21
4.7	Gebeurtenissen na balansdatum	21
4.8	Vaststelling jaarrekening	22
5	Samenstellingsverklaring	23
6	Bijlagen	24
6.1	Baten en lasten per onderdeel.....	24

1 Algemene gegevens

Statutaire naam : Stichting Voedselbosbouw Nederland (VBNL)

Vestigingsplaats : Lelystad

Rechtsvorm : Stichting

Doelstelling : Doel van de stichting VBNL is:

- Duurzame ontwikkeling en exploitatie van nieuwe en bestaande voedselbossen in Nederland ten behoeve van een duurzame voorziening van behoeften van de vruchtgebruikers van deze voedselbossen, nu en in de toekomst, hier en elders.
- Daarnaast beoogt de stichting zoveel mogelijk bij te dragen aan een waardevolle natuurbeleving van de vruchtgebruikers van voedselbossen, alsmede aan de ontwikkeling en verspreiding van hoogwaardige kennis en ervaring met betrekking tot eetbare natuur in het algemeen en voedselbossen en permacultuur in het bijzonder.

Samenstelling bestuur op balansdatum:

- Wouter van Eck - *voorzitter*
- Bart Lensink - *penningmeester*
- Marc Buiten - *secretaris*
- Fransjan de Waard - *lid*
- Evelyn Derksen - *lid*

Samenstelling Raad van Toezicht op balansdatum:

- Nel Sangers - *voorzitter*
- Jan Hein Ruijgrok - *secretaris*
- Henk Renting - *lid*

2 Verslag van het bestuur

2.1 Overzicht activiteiten en belangrijkste resultaten in 2019

Projecten en partners	Belangrijkste resultaten
Voedselbos Eemvallei Zuid – Staatsbosbeheer; Stichting Speelwildernis Het Buytenwold; Maatschap Stadsboerderij Almere	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg paden, lanen en kunstwerken • Machinale aanplant hagen, laanbomen en grofmazig grid van pioniers (o.a. populieren, wilgen, elzen) • Aanplant 'pluklinten' langs de paden i.s.m. vrijwilligers
Voedselbos Zeewolde – IVN/NME Zeewolde	<ul style="list-style-type: none"> • Feestelijke opening Voedselbos Zeewolde • Eerste rondleidingen
Voedselbos Schijndel Noord-Brabant – Groen Ontwikkefonds Brabant; HAS Den Bosch	<ul style="list-style-type: none"> • Plantdag voor basisschoolleerlingen uit de omgeving • Aanplant 'Vitaminibos', het publieksdeel (1 ha.) • Aanplant > 4.500 eetbare bomen en struiken in 7 productiehectares op locaties Hardekamp en Boschweg
Scholingsprogramma Voedselbossen Overijssel – NMO	<ul style="list-style-type: none"> • Diverse informatieavonden en oriëntatie- en ontwerpcurssussen voor boeren, burgers en buitenlui.
Start programma <i>Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Verwerving co-financiering voor projectontwikkeling en subsidiëring plantgoed van stichting DOEN, het Gieskes-Strijbis Fonds, Greenchoice, de Grootouders voor het Klimaat (Urgenda) en Trees for All • Werkafspraken met 6 zelfstandige ondernemers over ondersteuning en uitvoering van nieuwe voedselbosprojecten in het kader van het doorbraakprogramma
Pilots Bos & Klimaat 2019-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Start ontwerp en aanleg Voedselbos De Terp in Erichem (4,5 ha.), Het Loonse Bos in Helvoirt (3 ha.) en Het Leuker Voedselbos in Baexem (5 ha.) • Trainingen 'on the job' betrokken voedselbosboeren
Wetenschappelijke bodemvorming onder de Voedselbosbouw – o.a. Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW), Wageningen Environmental Research (WENR), de HAS Hogeschool en de Aeres Hogeschool	<ul style="list-style-type: none"> • Opbouw consortium van 9 partijen & ontwikkeling gezamenlijk onderzoeksvoorstel in beleidskader voor de 'topsectoren' Agri & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen • Toekenning van gevraagde subsidie van € 700.000,-
Green Deal Voedselbossen – diverse partners	<ul style="list-style-type: none"> • Introductie nieuwe gewascode voor voedselbossen (code '1940') in gecombineerde opgave (voorheen 'meitelling') • Start Nationaal Monitoringprogramma Voedselbossen • Website www.greendealvoedselbossen.nl is online gegaan

2.2 Ontluikende voedselbosbouw in 2019

‘Ontluiken’, ‘ontspruiten’, ‘ontkiemen’; het zijn woorden die boven komen drijven bij het zoeken naar karakteristieke kenmerken van het jaar 2019 voor de voedselbosbouw in het algemeen en onze stichting in het bijzonder. Het is zelfs voor de meest verknochte huismussen een zeer herkenbare periode. Het zijn de dagen in het voorjaar waarin de bruingrijze tinten van de winter – die tegenwoordig meer op een verlengde, late herfst lijkt – razendsnel plaatsmaken voor dat rijke, hoopvolle palet aan frisgroentinten van de lente. Het gaat iedere keer zo snel dat je achteraf vaak spijt hebt dat je er niet langer bewust bij hebt stilgestaan. Daarom bij deze: een moment van reflectie met een terugblik op het jaar waarin vele zaadjes, kiemen en zaailingen van de voedselbosbouw met volle kracht het levenslicht zochten en vonden.

Het begin was al veelbelovend, want in 2019 was het bij de gecombineerde opgave voor het eerst mogelijk om een voedselbos te onderscheiden van andere agrarische teelten met een eigen gewascode: ‘1940’. Een mijlpaal, want dankzij deze gewascode kunnen landbouwpercelen met voedselbossen nu eenvoudig bij de RVO worden aangemeld om in aanmerking te komen voor de hectarevergoeding in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Een andere memorabele mijlpaal was de start van de aanleg van Eemvallei Zuid in Almere Oosterveld. Dit is tegelijk het oudste en grootste project van onze stichting. De eerste zaadjes strooiden wij al uit in 2012 bij de voorbereiding en indiening van ons projectidee bij de provincie Flevoland in het kader van het programma Nieuwe Natuur. In het najaar van 2019, na zeven jaren ploeteren in de bestuurlijke zeekei van de Flevopolder, kon dan eindelijk de schop in de grond voor de paden, de lanen, de kunstwerken en het reliëf in het landschap van de Eemvallei. En natuurlijk voor de aanplant van pionierssoorten voor de geplande 30 hectare voedselbos, vooralsnog het grootste voedselbos van Europa!

Op 31 mei onthulden onze voorzitter en de jongste vrijwilliger samen een mooi informatiebord ter gelegenheid van de officiële opening van Voedselbos Zeewolde. Als initiatiefnemer, trekker, coördinator en penvoerder investeerden we in de zomer van 2019 veel tijd en energie in de opbouw van een consortium van negen partijen en de ontwikkeling van een gezamenlijk onderzoeksvoorstel in het kader van het beleid ten aanzien van de ‘topsectoren’ Agri & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Met succes, want het Ministerie van LNV heeft inmiddels besloten tot honorering van onze subsidieaanvraag voor het 4-jarige onderzoeksproject Wetenschappelijke bodemvorming onder de voedselbosbouw. Diverse burgers, boeren en buitenlui bezochten in 2019 onze School voor de Voedselbosbouw in Overijssel. Er was in de provincie aan de IJssel veel animo voor het scholingsaanbod in de vorm van informatieavonden, cursussen en rondleidingen op locatie. In samenwerking met VITAM en de vrijwilligers van het plaatselijke Natuur en Milieucentrum openden we op 22 november het tweede plantseizoen van Voedselbos Schijndel met een plantdag voor meer dan 200 basisschoolleerlingen uit de omgeving.

Niet in de laatste plaats zijn we natuurlijk bijzonder enthousiast over de krachtige ontkieming van ons programma Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw. Mede dankzij cofinanciering van het Ministerie van LNV en Stichting DOEN konden we vorig jaar voortvarend van start gaan met de ontwikkeling van de drie eerste voedselbosprojecten van dit nieuwerwetse vijfjarenplan: Voedselbos De Terp in Erichem (4,5 ha.), Het Loonse Bos in Helvoirt (3 ha.) en Het Leuker Voedselbos in Baexem (5 ha.). Daarnaast hebben we verkennende en verdiepende gesprekken gevoerd met zo’n 20 geïnteresseerde partijen. Zeker 4 van deze partijen zijn zo gemotiveerd dat ze bij voorkeur al in 2020 willen starten met ontwerp en aanleg van een voedselbos op hun landbouwgrond. Naast het Ministerie van LNV en stichting DOEN leveren ook Greenchoice, het Gieskes-Strijbis Fonds, Trees for All, de Grootouders voor het Klimaat, Urgenda en diverse sponsors en donateurs inmiddels waardevolle bijdragen aan het Doorbraakprogramma. Daarom

hebben we er, ondanks de Coronacrisis, veel vertrouwen in dat we ook in 2020 weer diverse voedselbossen kunnen laten ontluiken, ontspruiten en ontkiemen.

2.3 Voedselbossen in de Flevopolder: Eemvallei Zuid en Zeewolde

In het **Voedselbos Eemvallei Zuid** in Almere is in 2019 een aanvang gemaakt met de aanleg. Na de vertraging vanwege noodzakelijk aanvullend archeologisch onderzoek en aanpassing van het ontwerp, is in september 2019 gestart met de bouw van de wegen, paden, wadi's en kunstwerken in het gebied. Dit werk is uitgevoerd door aannemersbedrijf van Oostrum in opdracht van Staatsbosbeheer. Door problemen met het aanhoudend natte weer in het najaar zijn de werkzaamheden niet geheel gereedgekomen in december. Wel is in december een start gemaakt de machinale aanplant van de bosvakken door Infra en cultuurtechniek Veluwekamp en de handmatige aanplant van lange plukroutes langs de paden door vrijwilligers.

Aansluitend op de werkzaamheden rond de aanleg van de 'hardware' kon er in december gestart worden met de machinale beplanting van bosvakken en randen. Ook hier heeft het weer aanzienlijke invloed gehad op de voortgang. Door de hoge temperaturen in oktober en november is het plantseizoen laat gestart. Eenmaal goed op gang met dit niet-alledaagse ontwerp kreeg de aannemer te maken met extreem nat weer. Er is een begin gemaakt met het machinaal aanplanten van een grofmazige bosstructuur (het grid) bestaand uit een 20-tal inheemse pionierssoorten in verschillende dichtheden en plantverbanden. Deze gridstructuren vormen de basis voor de voedselbossoorten die volgend plantseizoen ('20/21) worden toegevoegd aan de meeste vakken. Rondom de vakken zijn drie rijen randplantsoen geplant in lengtes van 20 tot 40 meter per soort. Voor dit model – drie rijen van dezelfde soort – is gekozen om niet bij aanvang een concurrentiestrijd te krijgen tussen de boom- en struikvormers en zo optimaal te kunnen profiteren van alle bloeiende soorten en hun bestuiving. Het totaal aantal toegepaste soorten komt op 50 wat een bijzonder rijke variatie is voor de bosranden als geheel.

Het geduld van de vele vrijwilligers die zich hadden aangemeld voor de plantweekenden is wederom op de proef gesteld omdat het aanplanten van de pluklinten langs de paden pas kon starten nadat het grootste deel van de machinale aanplant klaar was. Pas in februari 2020 konden de pluklinten geplant worden. Door de natte omstandigheden tegen het einde van het jaar heeft het machinale planten veel langer geduurd dan voorzien.

Voedselbos Zeewolde (ca. 1 ha.) heeft na aanplant in maart 2018 de tweede droge warme zomer goed doorstaan. De meeste soorten zijn goed aangeslagen en we hebben beperkt water gegeven in augustus. Naar verwachting zal het in de zomer van 2020 niet meer nodig zijn om in te grijpen omdat de tekorten goed zijn aangevuld in de natte winter. Op 31 mei is het voedselbos feestelijk geopend door Wouter van Eck samen met onze jongste planter die heeft geholpen met de aanleg. De aanwezigen werden getraakteerd op rondleidingen en een hapje en drankje. Al met al een geslaagde middag. Het voedselbos is vanaf deze datum openbaar toegankelijk en heeft een prachtig informatiebord en toegangshek gekregen.

Sinds de opening hebben we ook al een aantal rondleidingen gegeven. Tweemaal een plukrondleiding voor de vrijwilligers en dorpelingen die meer willen weten over de soorten die we op dat moment plukken (Jostabessen, zwarte bessen en kruisbessen). Ook was er toenemende belangstelling van buiten de polder en zijn er een aantal rondleidingen georganiseerd op verzoek. In september waren de werkgroepen van de Greendeal Voedselbossen te gast in Zeewolde en in het voedselbos. Rondleidingen gaan we in 2020 zeker voortzetten en uitbreiden met een kleine cursus voor de vrijwilligers die dit voedselbos verder willen brengen. In maart 2020 gaan we pas weer beplanting aanvullen. Er zijn nog wat open plekken te vullen en wat hagen te verdichten.

2.4 Voedselbos Schijndel

Het plantseizoen 2019/2020 van Voedselbos Schijndel werd geopend met een plantdag voor basisschoolleerlingen uit de omgeving. Meer dan 200 scholieren plantten in november circa 500 bessen en hazelaars aan op de locatie 'Hardekamp' (16 ha.). Deze dag werd georganiseerd door VITAM, de bedrijfscateraar met wie onze stichting nauw samenwerkt. De leerlingen werden begeleid door medewerkers van VITAM en vrijwilligers van het Natuur en Milieucentrum Schijndel. Ook het publiek toegankelijke, educatieve gedeelte van de locatie Hardekamp werd aangeplant in 2019 en omgedoopt tot 'Vitaminibos'. Het ontwerp hiervoor werd gemaakt door leden van het kernteam van Voedselbos Schijndel onder begeleiding van Evelyn Derksen, landschapsontwerper en bestuurslid van onze stichting. Daarnaast zijn op de locatie Hardekamp 3 productiehectares ingeplant met zo'n 2000 eetbare bomen en struiken. De locatie Boschweg (4 ha.) is grotendeels 'vol' geplant met meer dan 2500 struiken en bomen. Bij de verschillende plantdagen die nodig waren om al dit werk te verrichten, konden we rekenen op de hulp van meer dan 130 vrijwilligers.

In 2019 is de samenwerking gestart met de opleiding *Geo, Media en Design* van de HAS Den Bosch. Voedselbos Schijndel was dit jaar de veldwerklocatie voor circa 70 studenten die in groepjes bodemonsters namen bij de locatie Hardekamp. Ze bepaalden vervolgens bodemkoolstof- en leemgehalte van deze monsters in het lab om vervolgens een 'gebiedsdekkende' kaart te maken met behulp van interpolatie. Daarnaast werden er bodemsensoren geïnstalleerd, aangeboden door Waterschap De Dommel, die continu het vochtgehalte in de bodem, de temperatuur en het zonlicht meten. Hoogstwaarschijnlijk zal een nieuwe lichting studenten in het najaar van 2020 wederom veldwerk verrichten op locatie Hardekamp. Zo krijgen we inzicht in de jaarlijkse ontwikkeling van de bodem.

Beide locaties van Voedselbos Schijndel zijn onderdeel van het in 2019 gestarte Nationaal Monitoringsprogramma Voedselbossen. Alle voedselbossen die hieraan meedoen registreren jaarlijkse oogstresultaten en gewerkte uren. Onderdeel van dit monitoringsprogramma is ook een bodemonderzoek waarvoor de eerste monsters zijn genomen in het najaar van 2019. Hierbij werden o.a. bodemkoolstofconcentratie, indringingsweerstand, infiltratiesnelheid en aantallen regenwormen bepaald.

2.5 Voedselbos Houtrakpolder

Voedselbos Houtrak ligt tussen Amsterdam en Haarlem, niet ver van Halfweg en Spaarnwoude. Binnen een groter recreatieterrein van Staatsbosbeheer is 6,5 hectare aangewezen voor het te ontwikkelen voedselbos. Staatsbosbeheer heeft dit terrein in 2017 in bruikleen gegeven aan Stichting Voedselbosbouw; het is een van de gezamenlijke pilotprojecten uit de Green Deal Voedselbossen. Energieleverancier Greenchoice heeft een subsidie verstrekt om realisering mogelijk te maken; het omzetten van een kale grasvlakte in een florerend voedselbos leidt immers tot het vastleggen van veel koolstof in bos en bodem.

Het ontwerp van Voedselbos Houtrak is gemaakt door Jelle Fekkes en Wouter van Eck. Het wordt een openbaar toegankelijk terrein, waarbij langs de paden veel ruimte is gecreëerd voor educatie over het systeem. Zo is er een wandelroute aangelegd die de bezoekers leidt langs plantgoed van verschillende continenten en door diverse biotopen en klimaatzones. In een meer afgelegen gedeelte wordt voorrang gegeven aan rust voor de natuur en (periodieke) oogst.

De aanplant en het beheer van het voedselbos wordt uitgevoerd in samenwerking met een lokale kerngroep. Staatsbosbeheer blijft verantwoordelijk voor het onderhoud aan de hoofdpaden en

watergangen. De eerste aanplant op deze voormalige grasvlakte stamt uit 2017. In 2018 en 2019 is gestaag doorgewerkt met het aanplanten van enkele duizenden bomen en struiken.

2.6 Start programma Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw

In 2019 is Stichting Voedselbosbouw gestart met de uitvoering van het programma *Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw*. Hierbij zijn verschillende activiteiten ontplooid, waaronder locatiebezoeken, rondleidingen, werkoverleggen, (schets-)ontwerpen en eerste bestellijsten van plantgoed. De ‘acquisitie’ van nieuwe voedselbosprojecten in het kader van het Doorbraakprogramma verliep bijzonder goed. We zijn gestart met de aanleg van 12,5 hectare voedselbos, verdeeld over 3 pilotprojecten (zie paragraaf 2.7). Over deze pilots en het Doorbraakprogramma is op verschillende manieren en momenten gecommuniceerd, onder meer in de vorm van nieuwsbrieven en een flyer (o.a. voor de Bio-Beurs). Deze communicatie was primair gericht op (aspirant-)agrariërs en had een wervend, vakinhoudelijk karakter. Zo is in oktober 2019 in Helvoirt een informatieavond georganiseerd over het voedselbos Het Loonse Bos. Tijdens de Bio-Beurs in Zwolle (januari 2020) heeft de Stichting twee workshops gehouden onder de titel: *‘Bomen is zilver, planten is goud – Voedselbosbouw zoekt boeren’*.

Tegen deze achtergrond heeft het doorbraakprogramma in korte tijd al veel bijgedragen aan de verspreiding en verdieping van het inzicht dat de voedselbosbouw een nieuwe, aantrekkelijke en serieus te nemen teelt voor de landbouw vertegenwoordigt. Er blijkt in de praktijk een grote belangstelling en veel (bestuurlijk) draagvlak te bestaan voor professionele voedselbosbouw. Ons verhaal over professionele voedselbosbouw blijkt velen aan te spreken en het ondersteuningsaanbod in het kader van het doorbraakprogramma lijkt goed aan te sluiten op de behoefte van in ieder geval de koplopers. Nu de eerste voedselbossen zijn ‘vastgelegd’ in formele samenwerkingsovereenkomsten, en er vele gesprekken zijn gevoerd met geïnteresseerde partijen, kunnen wij met veel vertrouwen stellen dat er voldoende projecten in de ‘pijplijn’ zitten om het voor eind 2020 gestelde doel (45 ha.) te kunnen halen.

De activiteiten in het kader van het Doorbraakprogramma zijn bovendien een belangrijke prikkel geweest voor diverse (aspirant-)ondernemers om de eigen mindset en organisatie meer en scherper te richten op het ondernemen met voedselbossen. Daardoor heeft stichting Voedselbosbouw inmiddels goede werkafspraken kunnen maken met 6 zelfstandige ondernemers met uiteenlopende expertises en vaardigheden met betrekking tot de voedselbosbouw. Deze ondernemers uit het netwerk van de Stichting zijn bereid en in staat om nieuwe voedselbosprojecten in het kader van het doorbraakprogramma te gaan ondersteunen en uitvoeren. Drie van hen hebben zich inmiddels verenigd in een coöperatie die zich geheel gaat richten op de voedselbosbouw.

Naast stichting DOEN hebben ook het Gieskes-Strijbis Fonds, Greenchoice, de Grootouders voor het Klimaat (Urgenda) en Trees for All inmiddels toezeggingen gedaan voor ondersteuning van, en vaak ook al concrete (financiële) bijdragen geleverd aan het Doorbraakprogramma. Dat betekent dat stichting Voedselbosbouw met ingang van 2020 niet alleen kan beschikken over het totaal begrote budget; we hebben nu ook toegang tot meer middelen voor cofinanciering van plantgoed voor voedselbossen.

2.7 Pilots Bos & Klimaat: voedselbossen in Erichem, Helvoirt en Baexem

In het kader van het Doorbraakprogramma zijn in 2019 drie gemotiveerde ondernemers in Erichem, Helvoirt en Baexem bereid gevonden om op ‘eigen’ landbouwgrond een voedselbos aan te leggen en te exploiteren ten behoeve van een bedrijfsmatige en ecologisch verantwoorde voedselproductie in de komende decennia. Voor de aanplant van deze voedselbossen (in totaal 12,5 ha) heeft Stichting

Voedselbosbouw deskundige ondersteuning verleend, onder meer door het maken van een ecologisch verantwoord ontwerp en bestellingen van hoogwaardig plantgoed bij professionele kwekers.

In Erichem (gem. Buren) is in 2019 op de landbouwgrond van boerderij De Terp gestart met de aanleg van *Voedselbos de Terp* (4,5 ha). Hiervoor is een definitief ontwerp gemaakt en is de aanleg van het voedselbos uitbesteed aan een hoveniersbedrijf. Zo is inmiddels circa 80% van het beoogde voedselbos gerealiseerd. In het Brabantse Helvoirt is Pim de Boer, in opdracht en met ondersteuning van de Stichting, gestart met het ontwerp en de aanleg van *Het Loonse Bos* (3 ha) op particuliere landbouwgrond. Hierbij is inmiddels ca. 15% van het beoogde voedselbos gerealiseerd. Het derde voedselbos, dat wordt ontwikkeld in het kader van het Doorbraakprogramma, is *Het Leuker Voedselbos* (start met 5 ha) in Baexem (Limburg) op boerderij van de familie Venner. Er is een schetsontwerp gemaakt en er is gestart met de aanleg, waardoor nu zo'n 15% van het beoogde voedselbos is gerealiseerd.

Alle betrokken ondernemers hebben op verschillende manieren 'trainingen on the job' gekregen in de professionele voedselbosbouw. Vooral het iteratieve proces rond de projectidentificatie, de ontwikkeling van een globale business case en het bijbehorende ontwerp van een voedselbos is leerzaam gebleken voor alle betrokken partijen. Dankzij het lopende programma *Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw* zullen de betrokken ondernemers ook in 2020 weer 'trainingen on the job' krijgen, onder meer in de vorm van het gezamenlijke schouwen van de aanplant.

2.8 School voor Voedselbosbouw Overijssel

In opdracht van de afdeling Agro-Food van Provincie Overijssel heeft Stichting Voedselbosbouw Nederland in de periode vanaf de zomer van 2018 tot en met eind 2019 een stevig scholingsprogramma kunnen aanbieden. Het initiatief van de provincie kwam voort uit de indruk dat het animo voor voedselbossen enorm aan het groeien was, maar dat de verspreiding van kennis op dit vlak daarbij achterbleef. Vanuit onze ambitie als stichting om naast de kwantiteit ook de kwaliteit van initiatieven in de voedselbosbouw te verhogen, is een programma ontwikkeld met 3 sporen: voor burgers, boeren en buitenlui.

Het programma kreeg een getrapte structuur waarbij vier open informatieavonden en een aantal eendaagse oriëntatiecursussen in verschillende delen van de provincie zijn georganiseerd, gevolgd door een ontwerp cursus voor 'burgers', een open verkenning met boeren en een landgoed cursus voor 'buitenlui'. Een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de ontwerp cursus was het 'meenemen' van 0,5 hectare grond, zodat men de lesstof ook daadwerkelijk in een eigen project zou kunnen gaan toepassen. Voor de 'buitenlui' – vooral eigenaars en beheerders van landgoederen en natuurterreinen – kwam er een parallelle cursus die de deelnemers wegwijs maakte en voorbereidde op een eventueel opdrachtgeverschap voor een voedselbos. Beide trajecten waren ruimschoots gevuld, en verliepen naar tevredenheid. Samen met een aantal boeren werden verschillende momenten ingevuld, waaronder een bezoek aan voedselbos Ketelbroek in combinatie met een gesprek over mogelijkheden in het kader van het doorbraakprogramma.

Bij de uitvoering van de cursussen waren gastdocenten betrokken. Ook was er budget om nieuwe infographics te maken. Zodoende is de zichtbaarheid van de Stichting als kennispartij bij zowel publiek als provincie structureel toegenomen. Een vervolg op het scholingsprogramma, vooral voor burgers die kleinschalige voedselbossen (willen) ontwikkelen, is opgepakt door spelers in het groeiende netwerk. Belangrijke partners voor het hele scholingstraject waren Natuur & Milieu Overijssel, en Particulier Grondbezit Overijssel.

2.9 Wetenschappelijke bodemvorming onder de Voedselbosbouw

In het kader van het beleid ten aanzien van de ‘topsectoren’ Agri & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen heeft het Ministerie van LNV een subsidie van € 700.000,- toegekend aan een consortium van 9 partijen voor de uitvoering van het 4-jarige onderzoeksproject *Wetenschappelijke bodemvorming onder de voedselbosbouw*. Mede dankzij het budget vanuit het doorbraakprogramma (zie par. 2.6) voor ondersteuning van onderzoek en educatie op het gebied van voedselbosbouw, heeft Stichting Voedselbosbouw Nederland een belangrijke rol kunnen vervullen bij o.a. de inhoudelijke voorbereiding van het onderzoek, de opbouw van het PPS-consortium van partijen, de bijscholing van betrokken onderzoekers en docenten, de werving van cofinanciering en het schrijven en redigeren van de subsidieaanvraag in het kader van het topsectorenbeleid.

2.10 Fondsenwerving

De fondsenwerving in 2019 stond in het teken van de werving van financiering voor het programma *Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw*. Ten behoeve van de financiering van het Doorbraakprogramma is er door de stichting een fondsenwervingsplan geschreven, een flyer gemaakt en een sponsorcontract ontwikkeld. In het fondsenwervingsplan was basisfinanciering voorzien vanuit Stichting Doen, het Ministerie van LNV en het Gieskes-Strijbis Fonds. Alle partijen hebben een initiële bijdrage toegekend voor twee jaar waarbij Stichting Doen en het Gieskes-Strijbis Fonds de mogelijkheid tot verlenging bieden, mits de stichting binnen de eerste twee jaar voldoende meetbare resultaten weet te boeken. De financiering van het doorbraakprogramma is vervolledigd dankzij de private sponsoring van Greenchoice. Ook hier geldt een initieel contract van twee jaar met de mogelijkheid tot verlenging, mits de stichting voldoende meetbare resultaten boekt. Voor de gewenste, aanvullende sponsoring van het plantgoed voor nieuwe voedselbossen zijn overeenkomsten gesloten met Grootouders voor het Klimaat (Urgenda) en Stichting Trees for All. Daarmee is financiering van het programma *Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw* vrijwel volledig (>98%) gedekt en wordt mede dankzij de hulp van onze sponsoren, de ontwikkeling en aanplant van in totaal 150 ha voedselbos in Nederland mogelijk gemaakt.

Het afgelopen jaar is tevens een start gemaakt met de werving van kleinere projectsponsors. Inmiddels zijn hiervoor een vijftal overeenkomsten gesloten. Vanwege de positieve ontwikkelingen wil het bestuur de focus van fondsenwerving leggen op de dekking van de overheadkosten van een landelijk bureau. Deze fondsenwerving heeft als doel alle lopende projecten en de werving van vrijwilligers naar behoeven te kunnen ondersteunen.

2.11 Green Deal Voedselbossen

De Werkgroep Green Deal Voedselbossen is het afgelopen jaar op verschillende fronten in actie gekomen. In 2019 werd voor het eerst de nieuwe gewascode voor voedselbossen (code ‘1940’) van kracht. Zo is er een handleiding in ontwikkeling omtrent juridische vraagstukken rond de voedselbosbouw, bedoeld voor beleidsmakers en handhavers vooral op lokaal en provinciaal niveau.

Met ondersteuning van de werkgroep is het meerjarig project Nationaal Monitoringsprogramma Voedselbossen (NMVB) opgestart; daarin werkt een centraal onderzoeksteam samen met vrijwilligers en partners van zo’n 15 voedselbosinitiatieven om diverse indicatoren voor bodemontwikkeling, en ook onderzoek naar de biodiversiteit en CO₂-opslag vast te leggen.

De website www.greendealvoedselbossen.nl is online gegaan, waarbij het publiek door middel van nieuwsbrieven op de hoogte gehouden kunnen worden van de ontwikkelingen.

Behalve met de ondertekenaars van de Green Deal onderhoudt de Werkgroep sinds 2019 ook een nieuwe categorie van ‘partners’, die uit eigen beweging willen blijven bijdragen aan de operationalisering van de intenties zoals deze zijn beschreven in de Green Deal Voedselbossen.

2.12 Bestuurlijke voornemens en besluiten na balansdatum

COVID-19 (Corona) virus

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de jaarrekening 2019 zijn gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van BuildinG. Echter in de regio Wuhan in China startte in december 2019 een uitbraak van het COVID-19 virus. Medio februari 2020 is dit virus in heel Europa (waaronder ook Nederland) doorgedrongen. Om het virus zo goed mogelijk te bestrijden heeft het Kabinet maatregelen getroffen, waaronder het verbieden van bijeenkomsten van (grote) groepen mensen, diverse reisverboden en de sluiting van eet- en drinkgelegenheden en sport- en fitnessclubs, scholen en kinderdagverblijven tot in ieder geval 28 april 2020. Vergaande maatregelen zijn op dit moment niet uitgesloten. Dit heeft een aanzienlijke impact op de economie en werkgelegenheid in zowel binnenland als het buitenland. De uiteindelijke gevolgen hiervan zijn op dit moment nog niet te overzien.

Ook voor stichting Voedselbosbouw Nederland heeft de uitbraak van het COVID-19 virus, op het moment van het opmaken van de jaarrekening, directe organisatorische gevolgen c.q. onzekerheden. Deze organisatorische gevolgen c.q. onzekerheden bestaat uit dat we zoveel als mogelijk vanuit huis werken en voor onderlinge afstemming aangewezen zijn op telefonie of digitale oplossingen.

De volledige impact op de werkzaamheden kunnen we nog niet helemaal overzien, net als de financiële gevolgen en onzekerheden voor stichting Voedselbosbouw Nederland. We verwachten echter qua liquiditeit geen problemen.

De uitbraak van het COVID-19 virus heeft geen invloed op de cijfers over het boekjaar 2019. Stichting Voedselbosbouw Nederland heeft passende maatregelen genomen om de continuïteit van de activiteiten te waarborgen. De jaarrekening is dan ook opgemaakt uitgaande van de van continuïteitsveronderstelling.

2.13 Vooruitzichten 2020

Namens de provincie start het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) in 2020 met een nieuw initiatief waarbij ze provinciale gronden te koop of te pacht aanbieden met de uitnodiging aan burgers en ondernemers om met plannen te komen voor de ontwikkeling en exploitatie van voedselbossen op die gronden. Het GOB wil de beste plannen ondersteunen met aantrekkelijke koop- of pachtvoorwaarden, subsidiëring van plantgoed en advies vanuit Stichting Voedselbosbouw.

Stichting Voedselbosbouw beoogt het komende jaar de organisatie verder uit te bouwen en te professionaliseren. Dit in het licht van de logistieke en organisatorische uitdagingen die zijn voortgekomen uit o.a. de bestelling van plantgoed, en ondersteuning van de aanplant van nieuwe voedselbossen in het kader van het programma Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw.

Naast verdere uitbouw van de eigen organisatie, is het – vanwege de omvang en complexiteit van het gestelde doel voor het Doorbraakprogramma (>150 ha voedselbos in 5 jaar tijd) – noodzakelijk om de samenwerking met derden, die de juiste expertise in huis hebben, verder uit te breiden. Daarnaast is het van groot belang nieuwe voedselbosbouwers op te leiden en bij te scholen.

Dat zijn stuk voor stuk uitdagingen die we als pionierende netwerkorganisatie alleen effectief kunnen aangaan als we toegang hebben tot de nodige organisatorische en financiële ondersteuning. Daarom is de samenwerking met, en ondersteuning van alle bovengenoemde partijen voor stichting Voedselbosbouw van onschatbare waarde.

3 Jaarrekening

3.1 Balans per 31-12-2019

3.1.1 Activa

Tabel 3.1.1: Activa

Activa in €	Toelichting *)	2019 31 december	2018 31 december
Vorderingen en overlopende activa	4.4.2		
- Op handelsdebiteuren		85.150	43.055
- Belastingen		3.004	-
- Overige vorderingen		748	681
Totaal: Kortlopende vorderingen		88.902	43.736
Liquide middelen	4.4.3	56.149	17.800
Totaal: Activa		145.051	61.536

*) De nummering verwijst naar de toelichting

3.1.2 Passiva

Tabel 3.1.2: Passiva

Passiva in €	Toelichting *)	2019 31 december	2018 31 december
Eigen vermogen	4.4.4		
Algemene reserve		25.704	11.962
Bestemmingsreserves		36.745	-
Totaal eigen vermogen		62.449	11.962
Kortlopende schulden en overlopende passiva	4.4.5		
- Vooruit ontvangen vergoeding van nog uit te voeren projecten		-	27.612
- Schulden aan leveranciers en handelskredieten		25.418	10.594
- Schulden aan bestuurders		1.027	840
- Belastingen		-	7.470
- Overige schulden		56.157	3.058
Totaal schulden		82.602	49.574
Totaal passiva		145.051	61.536

*) De nummering verwijst naar de toelichting

3.2 Staat van baten en lasten boekjaar 2019

Tabel 3.2: Staat van baten en lasten

Baten en Lasten in €	Toelichting)	2019 Realisatie	2019 Begroting	Vershil	2018
Baten	4.5.1				
- Baten, subsidies en donaties		308.860	591.510	-282.650	103.732
Totaal baten		308.860	591.510	-282.650	103.732
Lasten	4.5.2				
- Exploitatielasten		205.524	576.263	-370.739	90.992
- Kantoorlasten		2.518	8.000	-5.482	786
- Publicatielasten		4.552	-	4.552	-
- Algemene lasten		21.832	27.212	-5.380	4.644
- Verleende subsidies		11.616	-	11.616	-
- Diensten derden		12.177	6.000	6.177	5.889
Totaal lasten		258.219	617.475	-359.256	102.311
Bedrijfsresultaat		50.641	-25.965	76.606	1.421
Financiële baten en lasten	4.5.3	-154	-	-154	-133
Resultaat		50.487	-25.965	76.452	1.288

*) De nummering verwijst naar de toelichting

3.3 Kasstroomoverzicht

Tabel 3.3: Kasstroomoverzicht

Kasstroom in €	2019	2018
Bedrijfsresultaat	50.641	1.421
Mutatie kortlopende vorderingen	45.166	43.497
Mutatie vreemd vermogen kort	33.028	49.152
Mutatie werkkapitaal	-12.138	5.655
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	38.503	7.076
Betaalde rente	154	133
Overige operationele activiteiten	-154	-133
Kasstroom uit operationele activiteiten	38.349	6.943
Vermogensonttrekkingen	-	-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-
Mutatie geldmiddelen	38.349	6.943

4 Algemene toelichting

4.1 Doel

De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:

- Werving en ondersteuning van de mensen en middelen die nodig zijn voor een duurzame ontwikkeling en exploitatie van voedselbossen in Nederland;
- Het ontwerpen, aanleggen, beheren en exploiteren van vitale voedselbossen in Nederland;
- Het ontwikkelen en delen van kennis en vaardigheden in relatie tot de duurzame ontwikkeling en exploitatie van voedselbossen en andere vormen van eetbare natuur in gematigde klimaatzones, onder meer door middel van onderzoek, advies, training en educatie voor diverse doelgroepen;
- Alle handelingen die met een duurzame ontwikkeling en exploitatie van voedselbossen in ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De doelstellingen in 2019 hebben betrekking op de aanleg van een voedselbos in het project 'Eemvallei Zuid' in Flevoland in samenwerking met Staatsbosbeheer, het Voedselbos 'Schijndel' in de provincie Brabant, Scholingsprogramma voor de provincie Overijssel, het programma 'Bos & Klimaat' in opdracht van Wageningen Environmental Research, het programma 'Duurzame Doorbraak Voedselbosbouw' gefinancierd door Stichting DOEN en Greenchoice, en het Masterplan LNV voor Agroforestry & Voedselbosbouw, gefinancierd door het Louis Bolk instituut.

4.2 Schattingen

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

4.3 Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven'. Ingevolge Richtlijn 640, lid 305 (jaareditie 2019), dient Stichting Voedselbosbouw Nederland de begrotingscijfers in de staat van baten en lasten op te nemen. Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in euro's, tenzij anders vermeld. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

4.3.1 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vorderingen en schulden

De vorderingen en schulden worden bij eerste opname in de balans gewaardeerd tegen de reële waarde inclusief de transactiekosten. Vervolgens worden de vorderingen en schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, verminderd met bijzondere waardeverminderingen. De geamortiseerde kostprijs komt in het algemeen overeen met de nominale waarde.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor zover niet anders vermeld staan de liquide middelen volledig ter vrije beschikking.

4.3.2 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten die samenhangen met de verrichte prestaties, worden in principe verantwoord in dezelfde periode als de opbrengsten uit die prestatie.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Het resultaat boekjaar wordt deels toegevoegd aan de algemene reserve en deels toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

4.4 Toelichting op de balans

Hierna worden de specifieke posten uit de balans per 31 december 2018 nader toegelicht

4.4.1 Materiele vaste activa

Er hebben in 2019 geen investeringen plaatsgevonden

4.4.2 Vorderingen en overlopende activa

Tabel 4.4.2: Vorderingen

Vorderingen in €	2019 31-dec	2018 31-dec
Handelsdebiteuren		
- Totaal debiteuren	85.150	43.055
Belastingen		
- Te vorderen omzetbelasting	3.004	-
Vorderingen en overlopende activa		
- Overige vorderingen	748	681
Totaal	88.902	43.736

Toelichting

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de

vorderingen. Onder de kortlopende vorderingen bevinden zich, evenals op 31 december 2018, geen posten met een overeengekomen looptijd die langer is dan 1 jaar.

Debiteuren: De debiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitstaande vorderingen. Een voorziening wegens mogelijke oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

4.4.3 Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die tegoeden van bankrekeningen, die direct opeisbaar zijn. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarden.

Tabel 4.4.3. Liquide middelen

Liquide middelen in €	2019 31-dec	2018 31-dec
- Rekening-courant bank	56.149	17.800
Totaal	56.149	17.800

4.4.4 Eigen vermogen

Tabel 4.4.4. Eigen vermogen

Algemene reserve in €	2019	2018
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	11.962	10.674
Toevoeging uit resultaat boekjaar	13.742	1.288
Stand per 31 december	25.704	11.962
Bestemmingsreserve Voedselbos Eemvallei Zuid		
Stand per 1 januari	-	-
Toevoeging uit resultaat boekjaar	13.680	-
Stand per 31 december	13.680	-
Bestemmingsreserve DOEN-Duurzame Doorbraak		
Stand per 1 januari	-	-
Toevoeging uit resultaat boekjaar	23.065	-
Stand per 31 december	23.065	-
Stand per 31 december	62.449	11.962

Toelichting

Van het resultaat in het boekjaar 2019 wordt € 13.742 toegevoegd aan de algemene reserve en is geheel beschikbaar om te worden aangewend ter dekking van de kosten.

Het resultaat van het programma **Voedselbos Eemvallei Zuid**, € 13.680, is bestemd voor de activiteiten van dit programma in 2020.

Het resultaat van het programma **DOEN – Duurzame Doorbraak**, € 23.065 is bestemd voor de activiteiten van dit programma in 2020.

4.4.5 Kortlopende schulden en overlopende passiva

Onder de kortlopende schulden bevinden zich, evenals op 31 december 2018, geen posten met een overeengekomen looptijd die langer is dan 1 jaar. Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij anders is bepaald.

Tabel 4.4.6. Schulden

Kortlopende schulden in €	2019 31-dec	2018 31-dec
- Vooruit ontvangen vergoeding van nog uit te voeren projecten	-	27.612
- Schulden aan leveranciers en handelskredieten	25.418	10.594
Schulden aan bestuurders		
- B. Lensink	1.027	840
Belastingen		
- Te betalen omzetbelasting	-	7.470
Overige schulden en overlopende passiva		
- Overige schulden	56.157	3.058
Totaal	82.602	49.574

Toelichting

De schuld aan de bestuurder B. Lensink betreft de door hem betaalde licentie Dropbox en WIX (website). Deze worden in 2020 afgerekend. De overige schulden betreffen voornamelijk overlopende posten van 2019 naar 2020 en de gereserveerde kosten voor het jaarwerk 2019.

4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

Hieronder worden de specifieke posten uit de staat van baten en lasten over 2019 nader toegelicht

4.5.1 Baten

Tabel 4.5.1. Baten

Baten in €	2019	2018
- Subsidiebaten en donaties	154.790	14.553
- Baten	154.070	89.012
- Overige baten	-	167
Totaal	308.860	103.732

Toelichting

Van *Green Choice* is een subsidie ontvangen van € 85.000 en van *Stichting Doen*: € 52.000,-.

De baten werden gefactureerd aan diverse opdrachtgevers zoals Staatsbosbeheer, Wageningen Environmental Research, en de Provincie Overijssel.

Van particulieren werd voor 1.580 aan (ANBI-)donaties ontvangen en € 16.210 van andere belangstellenden. De sponsors zijn:

- SHEFFF management BV (Zilver of 'Voedselbosbouwer')
- HENRA aanhangwagens BV (Zilver of 'Struiklaagsponsor')
- Olaf Nijenkamp B.V. (Brons of 'Kruidlaagsponsor')
- FOODCELL (Brons of 'Voedselbospionier')

4.5.2 Lasten

Tabel 4.5.2. Lasten

Lasten in €	2019	2018
Exploitatielasten		
- Exploitatielasten onbelast	109.478	19.581
- Exploitatielasten belast	96.046	71.411
Kantoorlasten		
- Kantoorbenodigdheden	2.518	786
Publicatielasten		
- Publicatielasten	4.552	-
Algemene lasten		
- Overige algemene lasten	21.832	4.644
Diensten derden		
- Administratie & Control	12.177	5.889
Verleende subsidies		
- Verleende subsidies	11.616	-
Totaal	258.219	102.311

Toelichting

De exploitatiekosten betreffen hoofdzakelijk consultancy en professionele ondersteuning voor de uitwerking van de diverse fasen van de ontwikkelingsplannen. De algemene kosten betreffen voornamelijk vergaderkantoorkosten, kosten van bijeenkomsten en opleidingen. Bij de diensten derden is rekening gehouden met de kosten van accountantsonderzoek DOEN – Duurzame Doorbraak.

4.5.3 Financiële baten en lasten

Tabel 4.5.3. Financiële baten en lasten

Financiële baten en lasten in €	2019	2018
- Rentelasten en soortgelijke kosten	154	133
Totaal	154	133

4.5.4 Resultaten programma's voedselbosbouw

Tabel 4.5.4. Resultaten per programma

Programma in €	Resultaat 2019	Begroting	Verschil
Algemeen	1.871	-1.000	2.871
Voedselbos Eemvallei Zuid ¹⁾	13.680	-11.060	24.740
Voedselbos Zeewolde	1.780	-457	2.237
Voedselbos Schijndel	-3.783	-	-3.783
Scholingsprogramma Overijssel ²⁾	16.424	-10.552	26.976
Bos & Klimaat 2018	-2.214	-	-2.214
Bos & Klimaat 2019	-181	-1.365	1.184
Agroforestry Flevoland	-	-240	240
DOEN – Duurzame Doorbraak ³⁾	23.065	-1.291	24.356
Masterplan LNV voor AF & VB	-1	-	-1
Totaal	50.641	-25.965	76.606

Toelichting

In bovenstaande tabel worden de resultaten gepresenteerd van de programma's waaraan in 2019 uitvoering is gegeven. Het exploitatieresultaat is hoger dan eerder met de begroting was voorzien.

- 1) Het resultaat van het project **Voedselbos Eemvallei Zuid**, € 13.680, wordt, als gevolg van vertraging van de aanleg van het voedselbos, doorgeschoven naar 2020 (zie bestemmingsreserve).
- 2) Het resultaat van het **scholingsprogramma Overijssel**, € 16.424, wordt toegevoegd aan de algemene reserve en is geheel beschikbaar om te worden aangewend ter dekking van de lasten.
- 3) Het resultaat van het programma **DOEN – Duurzame Doorbraak**, € 23.065 komt ten goede aan de activiteiten van het programma in 2020 (zie bestemmingsreserve).

4.6 Bestemming exploitatiesaldo

Voorgesteld wordt om van het **resultaat** in het boekjaar 2019 € 13.742 toe te voegen aan de algemene reserve en is geheel beschikbaar om te worden aangewend ter dekking van de kosten.

Het resultaat van het project **Voedselbos Eemvallei Zuid**, € 13.680 te bestemmen voor de activiteiten van dit programma in 2020 en als zodanig op te nemen in de bestemmingsreserve.

Het resultaat van het programma **DOEN – Duurzame Doorbraak**, € 23.065 te bestemmen voor de activiteiten van dit programma in 2020 en als zodanig op te nemen in de bestemmingsreserve.

4.7 Gebeurtenissen na balansdatum

COVID-19 (Corona) virus

De gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de jaarrekening 2019 zijn gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van stichting Voedselbosbouw Nederland. Echter in de regio Wuhan in China startte in december 2019 een uitbraak van het COVID-19 virus. Medio februari 2020 is dit virus in heel Europa (waaronder ook Nederland) doorgedrongen. Om het virus zo goed mogelijk te bestrijden heeft het Kabinet maatregelen getroffen, waaronder het verbieden van bijeenkomsten van (grote) groepen mensen, diverse reisverboden en de sluiting van eet- en drinkgelegenheden en sport- en fitnessclubs, scholen en kinderdagverblijven tot in ieder geval 28 april 2020. Vergaande maatregelen zijn op dit moment niet uitgesloten. Dit heeft een aanzienlijke impact op de economie en werkgelegenheid in zowel binnenland als het buitenland. De uiteindelijke gevolgen hiervan zijn op dit moment nog niet te overzien.

Ook voor stichting Voedselbosbouw Nederland heeft de uitbraak van het COVID-19 virus, op het moment van het opmaken van de jaarrekening, directe organisatorische gevolgen c.q. onzekerheden. Deze organisatorische gevolgen c.q. onzekerheden bestaat uit dat we zoveel als mogelijk vanuit huis werken en voor onderlinge afstemming aangewezen zijn op telefonie of digitale oplossingen.

De volledige impact op de werkzaamheden kunnen we nog niet helemaal overzien, net als de financiële gevolgen en onzekerheden voor stichting Voedselbosbouw Nederland. We verwachten echter qua liquiditeit geen problemen.

De uitbraak van het COVID-19 virus heeft geen invloed op de cijfers over het boekjaar 2019. Stichting Voedselbosbouw Nederland heeft passende maatregelen genomen om de continuïteit van de activiteiten te waarborgen. De jaarrekening is dan ook opgemaakt uitgaande van de van continuïteitsveronderstelling.

4.8 Vaststelling jaarrekening

Na balansdatum hebben zich na paragraaf 4.7 geen noemenswaardige gebeurtenissen voorgedaan welke invloed hebben op de jaarrekening 2019.

Lelystad, 13 juli 2020

Bart Lensink, penningmeester

Lelystad, 13 juli 2020

Wouter van Eck, voorzitter

5 Samenstellingsverklaring

Aan:

Stichting Voedselbosbouw Nederland,
Hollandse Hout 186,
8244 GH Lelystad

Opdracht

Bijgaand bieden wij u ons rapport aan inzake de jaarrekening 2019 van uw onderneming Stichting Voedselbosbouw Nederland (VBNL).

SAMENSTELLINGSVERKLARING

De jaarrekening van Stichting Voedselbosbouw Nederland (VBNL) te Lelystad is door ons samengesteld op basis van de van u verkregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2019 en de winst-en-verliesrekening over 2019 met daarbij behorende toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Bij een samenstellingsopdracht bent u er verantwoordelijk voor dat de informatie klopt en dat u ons alle relevante informatie aanlevert. Wij hebben onze werkzaamheden dan ook uitgevoerd vanuit de veronderstelling dat u aan deze verantwoordelijkheid heeft voldaan.

Wij hebben deze samenstellingsopdracht uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, volgens de richtlijnen en voor ons geldende voorschriften in de verordeningen van de Nederlandse Orde van Administratie en Belastingdeskundigen (NOAB).

Daardoor mag u ervan uitgaan dat wij de opdracht professioneel, vakbekwaam en zorgvuldig, integer en objectief hebben uitgevoerd en dat wij betrouwbaar omgaan met de door u verstrekte gegevens.

Wij hebben daarbij onze deskundigheid op het gebied van administratieve verwerking en financiële verslaggeving toegepast.

De in dit kader uitgevoerde werkzaamheden bestonden in hoofdzaak uit het verzamelen, het verwerken, het rubriceren, vergelijken, onderling aansluiten en het samenvatten van financiële gegevens ten behoeve van de jaarrekening. Wij hebben geen controle- en beoordelingswerkzaamheden uitgevoerd die ons in staat stellen om een oordeel te geven of een conclusie te trekken met betrekking tot de getrouwheid van de jaartrekening.

Wij verwachten u met de werkzaamheden van dienst te zijn geweest.

Putten,

W.A. van den Brink AC QC

Van den Brink, Kantoor voor administratieve dienstverlening

4 juli 2020

6 Bijlagen

6.1 Baten en lasten per onderdeel

6.1.1 Algemeen (overhead)

Tabel 6.1.1. Algemeen (overhead)

Exploitatie 2019 Algemeen	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten hoog	4.186	-	4.186
Baten nul	9.310	5.000	4.310
Totaal baten	13.496	5.000	8.496
Exploitatielasten	1.000	-	1.000
Kantoorlasten	1.285	-	1.285
Publicatielasten	15	-	15
Algemene lasten	1.325	-	1.325
Diensten derden	8.000	6.000	2.000
Totaal lasten	11.625	6.000	5.625
Bedrijfsresultaat	1.871	-1.000	2.871
Financiële baten en lasten	-118	-	-118
Resultaat uit bedrijfsuitoefening voor belasting	1.753	-1.000	2.753

6.1.2 Voedselbos Eemvallei Zuid

Tabel 6.1.2. - Voedselbos Eemvallei Zuid

Exploitatie 2019 Voedselbos Eemvallei Zuid	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten hoog	25.012	197.970	-172.958
Baten balans 2018	17.060	-	17.060
Totaal baten	42.072	197.970	-155.898
Exploitatielasten	24.864	204.530	-179.666
Kantoorlasten	148	500	-352
Algemene lasten	870	4.000	-3.130
Diensten derden	2.510	-	2.510
Totaal lasten	28.392	209.030	-180.638
Bedrijfsresultaat	13.680	-11.060	24.740

6.1.3 Voedselbos Zeewolde

Tabel 6.1.3.- Voedselbos Zeewolde

Exploitatie 2019 Voedselbos Zeewolde	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten nul	5.200	-	5.200
Totaal baten	5.200	-	5.200
Exploitatielasten	2.549	-	2.549
Kantoorlasten	9	-	9
Algemene lasten	862	457	405
Totaal lasten	3.420	457	2.963
Bedrijfsresultaat	1.780	-457	2.237

6.1.4 Voedselbos Schijndel

Tabel 6.1.4.- Voedselbos Schijndel

Exploitatie 2019 Voedselbos Schijndel	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten nul	-	2.500	-2.500
Totaal baten	-	2.500	-2.500
Exploitatielasten	768	-	768
Kantoorlasten	-	500	-500
Algemene lasten	3.015	2.000	1.015
Totaal lasten	3.783	2.500	1.283
Bedrijfsresultaat	-3.783	-	-3.783

6.1.5 Scholingsprogramma Overijssel

Tabel 6.1.5.- Scholingsprogramma Overijssel

Exploitatie 2019 Scholingsprog. Overijssel	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten hoog	52.138	63.780	-11.642
Baten laag	257	-	257
Baten nul	3.280	-	3.280
Baten balans 2018	10.552	-	10.552
Totaal baten	66.227	63.780	2.447
Exploitatielasten	36.253	74.332	-38.079
Algemene lasten	12.270	-	12.270
Diensten derden	1.280	-	1.280
Totaal lasten	49.803	74.332	-24.529
Bedrijfsresultaat	16.424	-10.552	26.976
Financiële baten en lasten	-36	-	-36
Resultaat uit bedrijfsuitoefening voor belasting	16.388	-10.552	26.940

6.1.6 Bos & Klimaat 2018

Tabel 6.1.6.- Bos & Klimaat 2018

Exploitatie 2019 Bos & Klimaat 2018	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Exploitatielasten	611	-	611
Algemene lasten	1.603	-	1.603
Totaal lasten	2.214	-	2.214
Bedrijfsresultaat	-2.214	-	-2.214

6.1.7 Bos & Klimaat 2019

Tabel 6.1.7.- Bos & Klimaat 2019

Exploitatie 2019 Bos & Klimaat 2019	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten hoog	40.916	40.570	346
Totaal baten	40.916	40.570	346
Exploitatielasten	28.600	39.520	-10.920
Kantoorlasten	20	500	-480
Algemene lasten	861	1.915	-1.054
Verleende subsidies	11.616	-	11.616
Totaal lasten	41.097	41.935	-838
Bedrijfsresultaat	-181	-1.365	1.184

6.1.8 Agroforestry Flevoland

Tabel 6.1.8.- Agroforestry Flevoland

Exploitatie 2019 Agroforestry Flevoland	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Algemene lasten	-	240	-240
Totaal lasten	-	240	-240
Bedrijfsresultaat	-	-240	240

6.1.9 DOEN - Duurzame Doorbraak

Tabel 6.1.9.- DOEN - Duurzame Doorbraak

Exploitatie 2019 DOEN - Duurzame Doorbraak	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten nul	137.000	281.690	-144.690
Totaal baten	137.000	281.690	-144.690
Exploitatielasten	106.929	257.881	-150.952
Kantoorlasten	1.056	6.500	-5.444
Publicatielasten	4.537	-	4.537
Algemene lasten	1.026	18.600	-17.574
Diensten derden	387	-	387
Totaal lasten	113.935	282.981	-169.046
Bedrijfsresultaat	23.065	-1.291	24.356

6.1.10 Masterplan LNV voor Agroforestry & Voedselbosbouw

Tabel 6.1.10.- Masterplan LNV voor Agroforestry & Voedselbosbouw

Exploitatie 2019 Masterplan LNV voor AF & VB	Realisatie €	Begroot €	Vershil €
Baten hoog	3.950	-	3.950
Totaal baten	3.950	-	3.950
Exploitatielasten	3.950	-	3.950
Totaal lasten	3.950	-	3.950
Bedrijfsresultaat	-	-	-